

eknizky.sk

Tři starci.

Lev Nikolajevič Tolstoj

TŘI STARCI

LEV NIKOLAJEVIČ TOLSTOJ

eknizky.sk

Tři starci by Lev Nikolajevič Tolstoj is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License, except where otherwise noted.

*Modlíte se pak, nebudtež marnomluvní jako pohané, nebo se domnívají, že pro
tu svou mnohomluvnost vyslyšáni budou.
Nepřirovnávejtež se tedy jim, neboť ví Otec váš, čeho jest Vám potřeba, prve než
byste vy ho prosili.
(Mat. VI., 7-8.)*

Arcibiskup z Archangelska plul na lodi do Solovek. Na lodi pluli také poutníci k služebníkům Páně. Vítr byl příznivý, počasí pěkné, loď se nehoupala. Někteří poutníci leželi, druzí jedli, jiní seděli ve skupinách a bavili se navzájem. Také arcibiskup vyšel na palubu, procházel se sem tam. Popošel k přídi lodi a tu vidí hlouček lidí. Mužík ukazuje rukou na něco v moři, vypravuje a ostatní poslouchají. Arcibiskup se zastavil, pohlédl, kam ukazoval mužiček: nic není vidět, jen moře se leskne v záři sluneční. Přistoupil blíže a poslouchal. Mužiček uviděl arcibiskupa, sňal čepici a umlknul. Také ostatní uviděli arcibiskupa, rovněž sňali čepici uctivě pozdravující.

„Nevyrušujte se, bratří,“ pravil arcibiskup. „Přišel jsem také poslechnout, co to, dobrý muži, vypravuješ.“

„A o starcích nám rybářiček vypravoval,“ řekl jeden smělejší kupec.

„O jakých starcích?“ otázal se arcibiskup, přistoupil k zábradlí a sedl si na bednu. „Vypravuj mně to také, budu poslouchat. Cos ukazoval?“

„Tamhle se mihá ostrůvek,“ pravil mužiček a ukázal před sebe na pravou stranu. „A na tom ostrůvku žijí starci, kají se.“

„Kde že jest ostrůvek?“ otázal se arcibiskup.

„Takhle podle mé ruky račte se dívat. Je tam obláček, na levo dole jako proužek se zdá.“

Arcibiskup se díval, díval, voda se leskne na slunci a on nevidí nic, není zvyklý.

„Nevidím,“ povídá. „Jací to tedy žijí na ostrově starci?“

„Boží lidé,“ odpověděl sedlák. „Dávno jsem už slyšel o nich, ale nepodařilo se mi vidět je, až teprve loni v létě jsem je viděl.“

A rybář dal se opět do vypravování, jak jel lovit a jak byl zahnán na ostrov, a sám nevěděl, kde jest. Ráno začal chodit a přišel najednou k nízké chaloupce. Uviděl u chaloupky nějakého starce a potom vyšli ještě dva; dali mu jísti, osušili ho a pomohli mu loďku spravit.

„Jak pak vypadají?“ otázal se arcibiskup.

„Jeden je malinký, shrbený, staříčkový, v říze vetché, jistě je mu už přes sto let; šediny mu ve vousech až zelenají, ale sám se pořád usmívá a jasný jest jak anděl nebeský. Druhý je vyšší, také starý, v roztrhaném plášti, vous na bradě má široký, šedivý do žluta, ale je silný člověk: mou loďku obrátil

jako džber, nestačil jsem mu pomáhat, – také je veselý. A třetí je vysoký, bradu má dlouhou až po kolena a bílou jako mléko, ale sám je zamračený, brvy visí mu přes oči, a celý je nahý, jen rohožkou je opásán.“

„Což, mluvili s tebou?“ otázal se arcibiskup.

„Všecko dělali víc mlčky, i mezi sebou málo mluví. Podívají se na sebe a už si rozumějí. Vypτάval jsem se vysokého, jestli tu dávno žijí. Zamračil se, něco řekl, skoro se rozzlobil, ale starý malinký vzal ho za ruku, usmál se, a veliký byl zticha. Starý řekl jen: „Pán Bůh s námi“ a usmál se.“

Co to sedlák povídal, loď přiblížila se ještě více k ostrovům.

„Hledte, teď je ostrov docela dobře viděti,“ pravil kupec. „Račte se podívati, Vaše Milosti,“ řekl ukazuje.

Arcibiskup se díval. A skutečně uviděl černý proužek, ostrůvek. Dlouho si jej prohlížel, potom odešel s přídi ke kormidlu a přistoupil ke kormidelníkovi.

„Jaký je to ostrůvek,“ praví, „co je tu vidět?“

„A tak, nemá jména. Je jich zde mnoho.“

„Je to pravda, že prý se tam tři starci kají?“

„Říkají to, Vaše Milosti, ale nevím, je-li to pravda. Rybáři je prý viděli. Ale možná, že jen tak mluví.“

„Chtěl bych přistáti k ostrovu a podívat se na starce,“ pravil arcibiskup. „Jak to udělati?“

„S lodí se přiblížiti nemůžeme,“ řekl kormidelník. „Na lodce jest to možno, ale musíme se zeptati kapitána.“

Zavolali kapitána.

„Rád bych se podíval na ty starce,“ pravil arcibiskup. „Nemohli byste mne tam zavézt?“

Kapitán mu to vylouval. „Což, možné to je, ale mnoho času ztratíme a mimo to dovoluji si podotknouti Vaší Milosti, že nestojí za podívanou. Slýchal jsem od lidí, že jsou to docela hloupí starci, ničemu nerozumějí, ani pověděti nic nemohou, jsou jako nějaké ryby mořské.“

„Rád bych je přece viděl,“ pravil arcibiskup. „Zaplatím vám za námahu, dovezte mě tam.“

Nebylo pomoci, lodníci se dali do práce, upravili plachty. Kormidelník obrátil loď a pluli k ostrovu. Arcibiskupovi přinesli židli na příd. Sedl si a díval se. A všichni ostatní shrnuli se k přídi, všichni hledí na ostrůvek. A kdo měl zrak bystřejší, už vidí balvany na ostrově a ukazuje chaloupku. Jeden rozeznal již také tři starce. Kapitán přinesl dalekohled, podíval se a podal jej arcibiskupovi. „Opravdu,“ povídá, „tam na břehu

na pravo od velikého balvanu stojí tři lidé.“ Také arcibiskup pohleděl dalekohledem, zamířil jej, kam bylo třeba; opravdu, stojí tam tři: jeden vysoký, druhý nižší, třetí docela malinký ; stojí na břehu, drží se za ruce.

Kapitán přistoupil k arcibiskupovi: „Zde, Vaše Milosti, je třeba zastavit loď. Je-li tedy libo, račte odtud na loďce si tam zajeti; a my tu zakotvíme.“

Rychle spustili lana, vyhodili kotvu, stáhli plachty, loď sebou trhla a rozhoupala se. Spustili loďku, veslaři seskočili a arcibiskup sestupoval po schůdkách. Sestoupil, sedl na lavičku v loďce, veslaři chopili se vesel a pluli k ostrovu. Přiblížili se, co by kamenem dohodil ; vidí tu tři starce, vysoký je nahý, rohožkou opásán, nižší je v roztrhaném plášti a staříčků shrbený ve vetché říze. Všichni tři stojí a drží se za ruce.

Veslaři přistáli u břehu, zachytili se hákem. Arcibiskup vystoupil.

Starci se mu poklonili, on jim poželhal, poklonili se mu ještě hlouběji. I počal k nim arcibiskup mluvit:

„Slyšel jsem, že se zde kajete, starci Boží, za lidi že se modlíte ke Kristu i Bohu. A já jsem zde ustanoven z milosti Boží, nedůstojný sluha Kristův, pásti Jeho stádo. Proto jsem chtěl viděti vás, služebníky Boží, a dáti vám, jestli mohu, poučení.“

Starci mlčí, usmívají se, hledí navzájem na sebe. „Povězte mně, jak se kajete a jak Bohu sloužíte ?“ pravil arcibiskup.

Prostřední stařec vzdechnul a podíval se na prvního, na staříčkého ; vysoký stařec se zamračil a podíval se také na staříčkého. Staříčků se usmál a pravil: „Neumíme, sluho Boží, sloužiti Bohu, jen sobě sloužíme, sebe živíme.“

„Jak se modlíte k Bohu?“ otázal se arcibiskup. A staříčků pravil: „Modlíme se tak: tré je Vás, tré je nás, pomiluj nás.“

A jen to staříčků vyřkl, všichni tři starci pozdvihli zrak k nebesům a všichni tři řekli: „Tré je Vás, tré je nás, pomiluj nás !“

Arcibiskup se usmál a pravil: „To jste slyšeli o svaté Trojici, ale tak se nemáte modliti. Zamiloval jsem si vás, starci Boží ; vidím, že se chcete Bohu zalíbiti, ale nevíte, jak Mu sloužiti. Tak se nesmíte modliti. Poslechněte mne, naučím vás modlitbě. Není to z mé hlavy, nýbrž z Písma svatého vás tomu naučím, jak Bůh přikázal všem lidem, aby se k Němu modlili.“

A arcibiskup vykládal starcům, jak Bůh zjevil se lidem, vyprávěl jim o Bohu Otcí, Bohu Synu a Bohu Duchu Svatém a řekl:

„Bůh Syn sestoupil na zemi, aby lidi spasil, a také naučil všechny modliti se. Dejte pozor a opakujte po mně.“

I počal arcibiskup říkati: „Otče náš,“ a jeden stařec opakoval: „Otče náš,“ opakoval to druhý i třetí. – „Jenž jsi na nebesích.“ Starci zase opakovali: „Jenž jsi na nebesích.“ Ale prostřední stařec popletl si slova, neřekl to dobře; také vysoký stařec nahý to nevyslovil: ústa mu zarostla vousy, nemohl to čistě vysloviti. Nesrozumitelně zamumlal to i staříček bezzubý.

Arcibiskup to opakoval ještě jednou, starci také opakovali. I sedl si arcibiskup na kámen, starci stáli kolem něho, hleděli mu na ústa a opakovali po něm, pokud jim co říkal. A celý den až do večera namáhal se s nimi arcibiskup; desetkrát, dvacetkrát opakoval jedno slovo, a starci říkali po něm. Pletli se, on je opravoval a nutil, aby říkali od počátku.

Arcibiskup neopustil starců, dokud nenaučil je celé modlitbě Páně. Přeríkali ji po něm a přeríkali ji sami. Nejdříve pochopil ji prostřední stařec a celou ji opakoval. I přikázal mu arcibiskup, aby ji říkal ještě a ještě jednou a ještě opakovali, a druzí přeríkali celou modlitbu.

Už nastával soumrak, měsíc vycházel z moře, když se arcibiskup zdvihl, aby odejel na loď. Rozloučil se se všemi, oni poklonili se mu až k nohám. Pozdvihl je, políbil každého a poručil jim, aby se modlili tak, jak je naučil. Potom vsedl do loďky a jel k lodi.

Jel k lodi a stále slyšel, jak starci třemi hlasy opakovali modlitbu Páně. Blížili se k lodi, nebylo již slyšeti hlasů starcův, ale bylo viděti při měsíci, jak na břehu stojí na tomtéž místě všichni tři, jeden, ze všech nejmenší, uprostřed, vysoký na pravé straně a prostřední na levé. Arcibiskup přijel k lodi, vystoupil, vytáhli kotvu, rozvinuli plachty, vítr je nadmul, loď se pohnula a plula dále. Arcibiskup šel na zád lodi, sedl si tam a stále pohlížel na ostrůvek. Z prvu bylo starce viděti, potom zmizeli zraku, bylo viděti jen ostrůvek, potom i ostrůvek zmizel, jen moře se čeřilo v měsíčním svitu.

Poutníci šli spat a utichlo vše na palubě. Ale arcibiskupovi nebylo do spaní, seděl sám na zádi, hleděl na moře tím směrem, kde zmizel ostrůvek, a přemýšlel o dobrých starcích. Přemýšlel o tom, jakou měli radost, že se naučili modlitbě, a děkoval Bohu, že jej přivedl na pomoc Božím starcům, aby je naučil slovu Božímu.

Sedí tak, přemýšlí, hledí na moře v tu stranu, kde ostrůvek zmizel. A mžitky dělají se mu před očima – hned zde, hned onde pohrává světlo na vlnách. Najednou vidí, jak se něco třpytí a bělá v záři měsíční: nějaký pták, racek nebo plachta na loďce se bělá. Arcibiskup se upřeně zadíval.

„Lodka,“ myslí si, „s plachtou za námi jede. A už nás velmi brzo dohoní. Tak daleko, daleko to bylo, a teď už jest to vidět blízko. Ať je to lodka či není, plachtě to není podobné. Ale něco běží za námi a dohání nás to.“ Nemůže rozeznati, co to je: lodka či nikoliv, pták či ryba. Je to podobné člověku, ale příliš veliké, a člověk přece nemůže býti prostřed moře. Arcibiskup povstal a přistoupil ke kormidelníku: „Podívej se, co je to?“

„Co je to, brachu, co je to?“ táže se arcibiskup a už sám vidí. Starci běží po moři, běhlají a třpytí se jejich šedivé vousy, a blíží se lodi, jakoby stála.

Kormidelník se ohlédl, podivil se, pustil kormidlo a zvolal silným hlasem:

„Pane Bože! Starci za námi běží po moři, jak po suchu!“ Lidé to uslyšeli, vyskočili a hrnuli se všichni na zád. Všichni vidí, jak starci běží, drží se za ruce, krajní rukama mávají, káží zastaviti. Všichni tři běží po vodě jako po suchu a noh nezdvihají.

Než loď zastavili, starci ji už dohnali, přistoupili k samému boku a promluvili jedním hlasem: „Zapomněli jsme, služebníku Páně, zapomněli jsme, čemu jsi nás naučil. Pokud jsme slova opakovali, pamatovali jsme si je; přestali jsme je na chvíli opakovati, jedno slovo vypadlo, zapomněli jsme, všecko se rozsypalo. Nic si nepamatujeme. Nauč nás slovům znova.“

Arcibiskup se pokřížoval, nahnul se k starcům a řekl: „Dojde k Bohu i vaše modlitba, starci Boží. Nejsem hoden, abych vás učil. Modlete se za nás hříšné.“

Arcibiskup poklonil se starcům až k nohám.

I zastavili se starci, obrátili se a vraceli se po moři. A do rána bylo viděti záři s oné strany, kam odešli.